

Розширення сфери впливу вокального мистецтва стає основним критерієм художності сучасної режисури. Унаслідок цього сьогодні постає проблема виховання драматичного актора універсального типу, який має досконало володіти як акторською, так і вокальною майстерністю - «актора, що співає». Враховуючи принципи єдності музики і драми, що гармонійно сполучаються у сучасних постановках, виникає необхідність введення поняття «вокально-сценічний образ».

В процесі розвитку творчої особистості актора, що співає, виникають нові методи підготовки, зорієнтовані на вокально-сценічну діяльність майбутнього актора драматичного театру. Тому виникає необхідність створення системи підготовки актора згідно тенденцій сучасного театрального мистецтва. Історія розвитку вокального виконавства, акторської майстерності та педагогіки свідчить, що протягом багатьох років мистецтвознавці намагалися визначити принципи вокального виховання актора драматичного театру, впровадити в систему формування акторських навичок, і вдосконалити організацію процесу вокально-сценічної діяльності, але всі ці питання залишаються недостатньо дослідженими. Відсутні наукові праці, що розкривають мистецтвознавчі та психолого-педагогічні особливості вокальної творчості актора драматичного театру.

Література:

1. Таршиш Н.А. Музыкаспектакля / Н.А. Таршиш. – Л.: Искусство, 1978. – 128 с.
2. Сгібнева С.С. Вокальна творчість актора драматичного театру: мистецтвознавчий та психолого-педагогічний аспекти. автореф. дес. ... канд. мистецтвознавства / С.С. Сгібнева, Х., 2009. – 17 с.
3. Завадский Ю.А. Будущее – за музыкальным спектаклем / Ю.А. Завадский // Советская музыка. – М., 1969. – № 12. – 47-50 с.

УДК 070:316.472.4]:316.773.3

Ладика Ірина Ярославівна

Львівський національний університет імені Івана Франка

ВПЛИВ СОЦМЕРЕЖЕВИХ ФЛЕШМОБІВ НА СОЦІАЛЬНУ КОМУНІКАЦІЮ

У статті досліджується феномен масових флешмобів у соціальних мережах, їхній вплив на дійсність. Авторка аналізує їхнє значення у соціальній комунікації, у взаємодії між людьми. Розглянуто наслідки цих соціальних акцій у зміні суспільних норм та утвердженні парадигми поведінки чоловіків та жінок, а також проблеми, з якими стикаються учасники таких соціальних акцій. Авторка акцентує увагу на українському флешмобі #Я не боюся сказати та іноземному #MeToo, порівнює їх, виділяє спільні та відмінні риси, простежує їхні наслідки та вплив на соціальну комунікацію.

Ключові слова: флешмоб, соціальні мережі, соціальна комунікація, суспільні норми, табуовані теми, дописи у соцмережах.

Актуальність теми зумовлена поширеністю і популярністю різноманітних флешмобів у соціальних мережах, їхньою «вибуховістю», залученістю до них великої кількості людей з різних соціальних прошарків, різних професій, з неоднаковими досвідами. Саме останнім часом поширилися флешмоби, спрямовані на захист прав жінок. Такі соціальні акції прагнуть змінити наявну парадигму у суспільстві, тому важливо дослідити їхні методи, результативність, вплив на соціальну комунікацію, замученість до них не лише жінок, але й чоловіків, реакцію останніх на схожі флешмоби.

Особливості комунікації в соціальних мережах вивчає дослідник Георгій Почепцов. Соціологиня та гендерна експертка Тамара Марценюк аналізує реакцію на флешмоби, зокрема пов'язані з боротьбою за права жінок. Комп'ютерна лінгвістка Христина Скопик досліджує залученість жінок до науки, технологій, інженерії, вивчає досвіди побудови жінками успішних кар'єр. Дослідниця гендеру Олена Дмитрик аналізує вплив флешмобів у соціальних мережах на суспільство, зокрема, обговорення гендерних проблем та відповідь чоловіків на звинувачення.

Мета статті – з'ясувати, чи впливають флешмоби на соціальну комунікацію, на спілкування між людьми, їхню роль у зміні суспільних норм та у боротьбі зі стереотипами, фактичну ефективність та результативність.

Соціальні мережі сьогодні стали невід'ємним атрибутом нашого життя. Складно знайти людину, принаймні молодшого покоління, не зареєстровану хоча б в одній соцмережі. Безумовно, соціальні мережі впливають на соціальну комунікацію між людьми, вони задають їй певний напрям. У соціальних мережах комунікація відбувається за допомогою приватних повідомлень, дописів, репостів, вподобань, реакцій на пости, а також флешмобів. Останнім часом у віртуальному просторі поширені саме вони. Популярними можна назвати флешмоби, спрямовані на привернення уваги до дискримінації жінок та виборювання їхніх прав, які пов'язані з тілесністю. Жінки під час флешмобів транслюють повідомлення про те, що ніхто не має права на їхнє тіло, окрім них самих. Численні дописи у цьому випадку поєднують спільний хештег, який, найчастіше, і дає назву цілому флешмобу.

Зважаючи на таке значуще смислове підґрунтя, постає логічне запитання: «Чи взагалі доречно тут говорити про флешмоби?» На думку дослідників [1], це дещо викривлює їхнє значення. Річ у тому, що поняття «флешмоб» у нашій країні переважно сприймають як щось розважальне, без конкретної мети: раптові танці або співи натовпу на вулицях. Флешмоб, «стихийний натовп» – це щось нетривке, тимчасове, що розчиняється у повітрі так само швидко, як і виникає». Якщо ж аналізувати наслідки флешмобів на соціальну комунікацію, то їх можна порівняти радше з акціями прямої дії. Проте, зважаючи на поширеність терміна «флешмоб», у нашому дослідженні будемо послуговуватися саме ним.

Одним із найпотужніших флешмобів 2016 року можна назвати «#яНеБоюсьСказати». Його започаткувала у «Facebook» журналістка Анастасія Мельниченко. «Під хештегом #яНеБоюсьСказати на своїй сторінці вона оприлюднила особисті історії та закликала друзів розповісти свої. Кілька днів український сегмент соцмережі лихоманило: тисячі жінок та чоловіків написали про насилля із яким їм доводилось зіштовхуватися у житті, більшість пригадали дитячі та підліткові випадки» [4]. Тобто соціальна мережа стала платформою для висловлення власних життєвих досвідів, не проговорених до цього часу. Користувачі відчують себе там відносно безпечно, адже відкривають своїм друзям віртуально усе те, чого не можуть розповісти вживу, бо відчують сором, страх, ніяковість, провини. Соціальну комунікацію у соцмережах можна назвати більш сприйнятливою та емпатичною до чужих зізнань, та, фактично, сповідей.

Критичних коментарів теж не бракувало. Ідея про те, що не потрібно згадувати минуле, виявилася доволі популярною. Це водночас говорить про велику кількість травм і про те, що люди відмовляються визнавати травми і припрацьовувати їх [8]. Але це не спиняло бажання користувачів взяти участь у флешмобах і поділитися чимось сокровенним.

«Соціальний психолог Соломія Онуфрив вважає, що тисячі розповідей простих українок, які зазнавали насилля, доводять: наш суспільний організм вражений страшною хворобою. «Ця проблема як гнійний чиряк. Він має нарвати, бо гній має вийти. особисті історії з мережі Facebook це і є те очищення для всього суспільства» [7]. Флешмоби у соціальних мережах стали каталізатором початку очищення соціуму від моральних та психологічних травм. Ці акції на віртуальних майданчиках змогли об'єднати людей і переконати їх розкритися хоча б у дописах, якщо не з близькими людьми чи психологами.

«Багатьом жінкам в Україні справді не вистарчає грошей на психотерапевта, але ось це прописування, приговорювання – це частина самої терапії» [2]. Флешмоби змусили соціальну комунікацію вийти на новий рівень і почати обговорювати раніше табуовані теми. Ці акції розширили горизонти і збагатили соціальну комунікацію новими питаннями і проблемами, які постали на порядку денному.

До цього часу у нашому суспільстві переважала думка, що жінка, які зіткнулася з насильством «сама винна». Чимало доброзичливців радили дівчатам, як їм вдягатися, де ходити і коли саме ходити, щоб було безпечно, а чого у жодному разі не можна робити і говорити, щоб не спровокувати гвалтівника. Це було нормою. Але жінки, яка ділилася своїми досвідами під час флешмобу, змогли, якщо не змінити цю норму, то хоча б ініціювати у суспільстві дискусію

про її зміну. «У цієї акції була чітко заявлена мета: зробити видимим жіночий досвід та зняти стигму сорому й страху, що лежить на розповідях про переживання насильства. А також показати, що в насильстві винен лише насильник [1]». Багато жертв насилля тільки під час флешмобу усвідомили, що в їхньому житті було багато зазіхань і порушення особистих кордонів, які раніше не сприймалися ними як дещо «ненормальне» чи таке, що потребує внутрішньої роботи [8].

Особливістю соцмережових флешмобів є те, що не має значення статус того, хто його запускає. Якби мова йшла про соціальну комунікацію у реальному просторі, то, швидше б за все, заклик журналістки розповідати про свої травматичні досвіди зіткнення з насильством ніхто б не сприйняв серйозно. А от у віртуальному просторі її ініціативу жваво підхопили як звичайні люди, так і лідери думок. «Не важливо, хто запускає подібні кампанії. Наприклад, #MeToo поширила відома акторка, #яНеБоюсьСказати – неpubлічна. Утім, в обох випадках жінки заклик підтримали, бо хотіли бути почутими.

Унікальність феномену в тому, що через соціальні мережі набагато більше людей висловили свою позицію, це схоже на крок у напрямку знищення культури насильства. Акція набула розголосу, стала можливою завдяки жіночій солідарності. Флешмоб спрацював як відкрита група росту самосвідомості» [2]. «Тематично флешмоб виходить за межі власне особистого досвіду гендерного насильства і стосується ширших аспектів влади й насильства, а також є прикладом горизонтальних публічних перемовин про суспільно важливі питання. Важливим наслідком флешмобу стала жвава комунікація і дискусія під дописами [3]».

Численні голоси, що від першої особи говорять про власний досвід чи досвід близьких та знайомих – боротьби за власні права й протест проти культури згвалтування. Протест не лише жінок: до критики патріархальної системи в межах акції долучилися люди з різною гендерною ідентичністю [1].

Засновниця #яНеБоюсьСказати Анастсія Мельниченко вважає, що «реакції на флешмоб» виявляють суспільний досвід підтримки культури згвалтування в Україні. В ній гендерне насильство – табуована тема. Те, що багатьох людей настільки вразив масштаб акції – показник замовчування та ігнорування проблеми на рівні суспільства. У нашому суспільстві не пам'ятають, що насправді домагання та насильство не мають стосунку до сексу, тут ідеться про владу і про спосіб тиску»[2].

Окрім українського флешмобу #яНеБоюсьСказати, у публічному просторі також відомим є флешмоб #MeToo, який почався в останні місяці 2017-го року у «Твіттері». Акторка Аліса Мілано 15 жовтня 2017 року закликала своїх читачів, які коли-небудь зіткнулися з сексуальним насиллям або розпусними діями, відповісти на її твіт, використавши хештег #MeToo. У той же день хештег використали більше 200 тисяч разів. На наступний день, 16 жовтня, його використали 500 тисяч разів. На «Фейсбуці» хештег використали більше 600 тисяч разів. Одночасно тему сексуального насилля і домагань обговорювали більше 6 мільйонів людей.

Причиною цього флешмобу став скандал навколо Гарві Вайнштейна, засновника кінокомпанії Miramax. Його звинуватили в домаганнях і спробах згвалтувати десятків жінок, у тому числі і акторки Анджеліни Джолі і Гвінет Пелтроу. Вайнштейн уже вибачився, але резонанс навколо нього не стихає. Від винуватця пішла дружина, його звільнили з компанії, яку він же і заснував, виключили з Американської і Британської кіноакадемії. Франція позбавила продюсера ордена Почесного Легіону, а його справу розслідують американські і британські поліцейські і ФБР [5].

Тобто, як бачимо, суспільні норми уже потрохи почали змінюватися. Тепер уже не можна сказати «сама винна» і махнути рукою, забувши про цей «інцидент». Тепер суспільство чіткіше артикулює свій погляд на проблему і вимагає реакції відповідних органів. Не в останню чергу це відбувається завдяки флешмобам у соціальних мережах, які змінюють цінності з домінування чоловічої сили на недоторканість людини, і не дають суспільній пам'яті забути такі події, а змушують говорити про це і протидіяти.

Кампанія, яка піднялася, оголила величезний пласт питань, пов'язаних зі ставленням до жінки, до сексуальності, до проблеми соціального нерівноправ'я, можливості тиску на жінок, які є вразливими, а також проблему «культури згвалтування» – в американському варіанті це

називається «gare culture» [6]. Проблема сексуального насилля вийшла в публічний простір, про неї не лише почали говорити, але й писати. З'явилися театральні постановки, книжки. Це стало частиною дискусії, і люди продовжують обговорювати цю тему [2].

Коли ми говоримо про соціальну комунікацію, не можна забувати про її учасників. Жінки виступають проти домагань, зґвалтувань і насильства, що переважно чинять чоловіки, вони обурюються їхнім відчуттям вседозволеності та безкарності.

В американському сегменті «Твіттера» запропонували почати флешмоб у відповідь у Твіттері – #IWill. Під цим хештегом потрібно написати, що планують робити люди, щоб перешкоджати сексуальним домаганням і насильству. На жаль, цей пост майже не поширився. Тобто, масштаб акції залишається незначним, в основному пишуть жінки. На українську кампанію #яНеБоюсьСказати конструктивної реакції від чоловіків теж не надійшло [6].

Це засвідчує незрілість соціальної комунікації у соцмережах, коли люди вже готові ословлювати проблеми, обговорювати їх, але ще не мають візії шляхів її вирішення, не готові змінювати найперше себе, якщо навіть не систему застарілих патернів, поширену у суспільстві. Чоловіки, на яких лежить відповідальність за злочини проти жінок, не подають варіантів виходу з кризи, у них нема бажання змінювати ситуацію, яка склалася. Їм легше вдати, що це їх не стосується, щоб уникнути відповідальності хоча б у соціальних мережах.

Засновниця українського флешмобу #яНеБоюсьСказати Анастасія Мельниченко переконана, що «українські та російські чоловіки живуть у набагато жорсткішій «коробці», яка часто не дозволяє їм видати таку реакцію. Бо це може потягнути за собою відгуки типу «ти що, не мужик, що ти прогнувся під баб, вони тут ниють, а ти починаєш їм піддакувати. Чоловіки повинні говорити Як би нам не хотілося вірити в гендерну рівність, ще й досі існує стереотип, що, мовляв, є люди, а є жінки. Відповідно, чоловічі слова мають більшу вагу, а участь чоловіків у таких акціях, флешмобах та інформаційних кампаніях є надзвичайно цінною, оскільки до їхніх слів будуть прислухатися більше, ніж до жіночих» [2].

Чоловіки менше розповідають про спробах насилля, але все ж вони, особливо в підлітковому віці, часто зазнають домагань. При цьому чоловіки практично ніколи не розповідають про це – через табування теми гомосексуальності, а також через гендерні стереотипи про мужність. [8]

Цей досвід з успішними масовими флешмобами у соціальних мережах засвідчує їхній вплив на соціальну комунікацію. Користувачі почувають себе там спільнотою, знаходять друзів і часто готові говорити щиро про те, що приховували роками, про те, що не говорять у реальному світі своїм найближчим, але діляться у дописах у соцмережах. Тобто останні уже замінили відверті зізнання у реальності, просто перенесли їх у віртуальний світ. Флешмоби у соціальних мережах сприяють порушенню табу, які дуже довго були накладені на різні важливі теми, зокрема тему сексуального насильства. Суспільство завдяки флешмобам починає проговорювати проблеми, які існують уже багато років, але досі на них заплющували очі.

Отже, флешмоби у соцмережах здійснюють чималий вплив на соціальну комунікацію. Вони згуртовують людей, дозволяють бути щирими та плекають відчуття спільноти. Флешмоби підіймають теми, які роками були татуйованими у суспільстві, допомагають жертвам насилля відкритися, поділитися своїми досвідами, вони нівелюють значимість статусу у суспільстві, адже у соцмережах сформовані горизонтальні зв'язки.

Немає значення, хто запустив флешмоб – важливою є лише його тема та відгук інших користувачів. Водночас ці досвіди такими і залишаються, нехай і проговореними, адже рідко хто пропонує шляхи вирішення проблеми. Окрім того, чоловіки часто ігнорують або вороже налаштовані до флешмобів, які пов'язані з вербалізацією жіночих болісних спогадів про насильство чи зґвалтування. Чоловіки не готові брати на себе відповідальність за зміну ситуації і не мають візії корекції власної поведінки, яка часто і призводить до таких акцій. Зрештою, суспільні стереотипи не зможуть стримувати соціальну комунікацію у соцмережах.

Література:

1. Агамян М., Дмитрик О. Не флешмоб: коли особисте стає політичним / М. Агамян, О. Дмитрик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.korydor.in.ua/ua/equality/ne-fleshmob-koli-osobiste-staye-politichnim.html>

2. Луцька К., Польська К. #MeToo і #яНеБоюсьСказати: Анастасія Мельниченко про значення флешмобів проти сексуального насильства /К Луцька, К. Польська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dw.com/uk/metoo-i-yaneboyusskazati-anastasija-melniczenko-pro-znachenja-fleshmobiv-proti-seksualnogo-nasilstva>
3. Марценюк Т., Скопик Х. Соціологічний аналіз онлайн флешмобу #яНеБоюсьСказати: хто і що говорить про гендерне насильство / Т. Марценюк, Х. Скопик [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/genderne-nasilstvo/sotsiologichnij-analiz-onlayn-fleshmobu-yaneboyusskazati-hto-i-scho-govorit-pro-genderne-nasilstvo-134040.html>
4. Мельниченко А. #яНеБоюсьСказати. Уривок із книги Насі Мельниченко / А. Мельниченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://life.pravda.com.ua/health/2017/05/28/224384/>
5. Халімов Р. #MeToo, або Як хештег показав масштаби сексуального насилля у світі / Р. Халімов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://kloop.kg/blog/2017/10/17/metoo-ili-kak-heshteg-pokazal-masshtaby-seksualnogo-nasiliya-v-mire/>
6. Шевченко О. #MeToo: про що не мовчать голлівудські зірки і прості жінки в усьому світі / О. Шевченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://4mata.ua/mom/psychology/5782-metoo-o-chem-ne-molchat-gollivudskie-zvezdy-i-prostye-zhenshtiny-vo-vsem-mire>
7. Шестопалова А. Гнійна рана українського суспільства / А. Шестопалова [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lvivpost.net/suspilstvo/n/36438>
8. Я не боюся сказати: що спільного у тисячі постів флешмобу про насильство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://meduza.io/feature/2016/07/08/ya-ne-boyus-skazat-hto-obshego-u-tysyach-postov-fleshmoba-o-nasilii>

УДК: 78.07 (092): 316.7

Бондарчук Віктор Олексійович

Кандидат мистецтвознавства, доцент

Національна музична академія України імені П.І. Чайковського

ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ В КООРДИНАТАХ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ТА МИСТЕЦТВОЗНАВЧОГО ДИСКУРСУ

У статті досліджено проблему творчої особистості у вимірі сучасного науково-мистецького простору з подальшим закріпленням питання у поле потужного комунікативно-міждисциплінарного дискурсу. Проаналізовано інтенції біографістики, зумовлені антропоцентричних моделюванням дійсності, ідентифікуючи творчу особистість як феномен, який у координатах просторово-часового континуума представлений універсальним механізмом формування ціннісно-орієнтаційної концепції соціуму, його світоглядної моделі, онтологічних засад. Виявлено основні етапи становлення поняття у контексті соціологічних, мистецтвознавчих, історичних, літературних, філософських, культурологічних та мистецтвознавчих наукових висновків та узагальнень.

Ключові слова: гуманітаристика, культурологічний дискурс, біографічний метод дослідження, творча особистість.

Локалізуючи феномен творчої особистості, сучасна гуманітаристика помітно розширила науковий тезаурус, структуруючи його синонімічну комбінацію у вигляді таких циклічних понять як Митець, Майстер, Художник, рефлексивний Художник тощо, стимулюючи до перманентного переосмислення категоріального апарату не тільки культурології, філософії, соціології, акмеології, біографістики, а й мистецтвознавства. Апелюючи до біографічного методу дослідження, ми формуємо картину цілісного та об'єктивного аналізу творчої особистості в контексті комунікативної моделі сучасності.

Дослідженню проблеми творчої особистості присвячено низку наукових досліджень. В контексті психологічних наукових пошуків, вагомий внесок було зроблено Л.Анциферовою, А.Леонтьєвою, А.Марковою, А.Маслоу [1; 5; 6; 7]; у полі культурологічного дискурсу проблему творчої особистості вивчали В.Гончарова, Л.Крупеніна, І.Сидоренко [2; 4; 10]; в контексті мистецтвознавства проблему культивували Г.Кабка, Н.Савицька [3; 9;].

Мета дослідження – розкрити основні етапи формування методів дослідження творчої біографії митців у контексті становлення поняття в історичному вимірі.

Успішне дослідження творчої особистості як явища, можливе на перетині наукових пошуків психології, соціології, педагогіки, акмеології, антропології, філософії, мистецтвознавства. У сучасному науковому вимірі цій проблемі присвячено безліч статей,